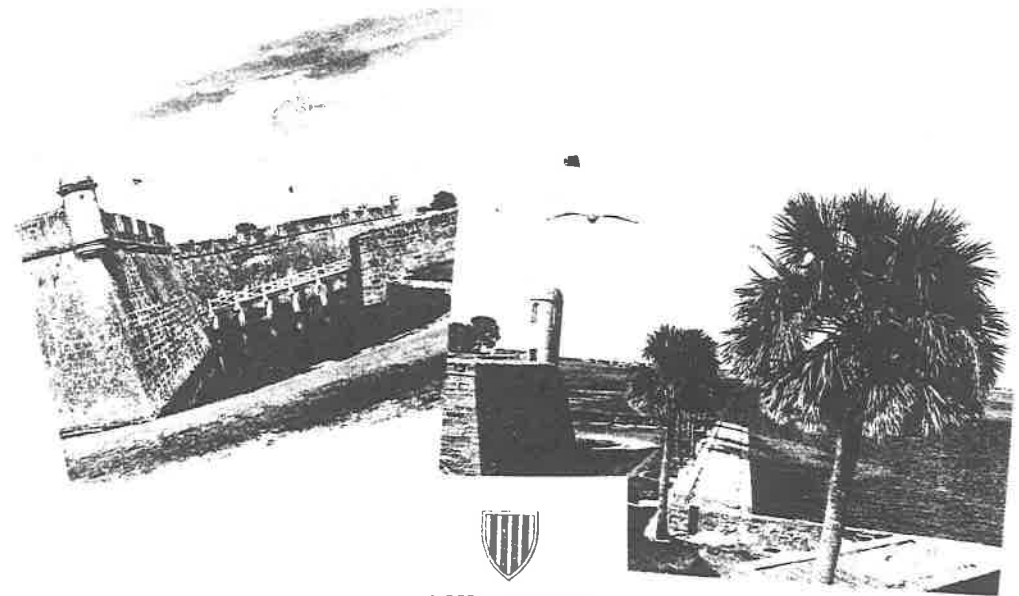

ACTES DEL CINQUÈ COL·LOQUI D'ESTUDIS CATALANS A NORD-AMÈRICA (Tampa-St. Augustine, 1987)

a cura de Philip D. Rasico i Curt J. Wittlin

NORTH AMERICAN
CATALAN SOCIETY

1989

Publicacions de l'Ahadria de Montserrat

SOBRE EL PERFET PERIFRÀSTIC DEL CATALÀ

La intenció d'aquest treball és proposar una nova explicació de la gènesi del perfet perifràstic del català.¹ Les propostes que hi ha hagut fins al moment present no donen —com intentarem demostrar— una explicació satisfactòria dels fets. El mal ve de la creença que *va + inf* era ja una perífrasi, és a dir, una construcció formada per un auxiliar i un verb principal, abans d'esdevenir el perfet català. Aquí volem proposar que no hi havia cap perífrasi amb el verb *anar* abans de l'aparició del perfet perifràstic i que aquest es va formar com a conseqüència d'un procés de reanàlisi sintàctica en contextos pretèrits, després de la intervenció del present narratiu.

La construcció de perífrasis verbals amb el verb *anar* és un tret comú de totes les llengües romàniques. Entenem per perífrasi verbal, seguint el model proposat per Roca-Pons per a l'espanyol, la unió d'un verb auxiliar sense contingut semàntic ple i de la forma nominal d'un verb conceptual. L'espanyol i el francès han desenvolupat seqüències amb *vado + inf* per expressar futuritat o immediatesa. Al català, hi trobem un ús diferent de *vado + inf*: comporta significat perfectiu. La formació perifràstica *va + inf* ha

1. Aquest treball és el resultat d'un estudi fet a la primavera del 1986. Vull donar les gràcies al professor George Cardona, les converses i els consells del qual he aprofitat. La meua estada a la University of Pennsylvania els cursos 1985-86 i 1986-87 ha estat finançada per una beca Fulbright/«la Caixa».

substituint el perfet sintètic heretat del llatí a la llengua parlada de Catalunya, Menorca i Mallorca. Al valencià central i meridional i a Eivissa hom usa les dues formes variablement. L'alguerès fa servir només el perfet perifràstic, encara que amb alguna particularitat.

Tanmateix el català no fou l'única llengua que desenvolupà tal construcció. Era un tret comú a totes les llengües gal·lo-romàniques. El francès antic i mitjà podia expressar passat amb *vado* + inf. N'hi ha molts exemples en diferents textos, i diversos estudiosos els han localitzat i catalogat (Lanusse 1893, Gougenheim 1929, Schosisig 1939, Colon 1970). Cal mencionar, aquí, que l'origen de la moderna perífrasi francesa amb *vado* + inf amb significat de futur és un fenomen diferent i molt més tardà, del qual no es té testimoni abans del segle xv (Gougenheim 1929). A l'occità, la perífrasi perfectiva és força usada durant els segles xiv i xv, però hi ha una seriosa davallada al segle xvi i, avui, la perífrasi gairebé no s'utilitza —ha romàs, però, bastant viva al gascó—, ja que s'ha substituït per la forma sintètica, que és molt més corrent (Lafont 1967, Ronjat 1941).

Als exemples següents podem veure les formes del perfet català, tant el paradigma perifràstic com el sintètic:²

(1a) 1 vaig estimar 4 vam estimar
 2 vas estimar 5 vau estimar
 3 va estimar 6 van estimar

(1b) 1 estimí 4 estimàrem
 2 estimares 5 estimàreu
 3 estimà 6 estimaren

El perfet sintètic encara es fa servir en el català literari, en el llenguatge de la premsa, i, fins i tot, en textos com aquest, alternant la forma composta. La forma corresponent a la primera per-

2. Tenim les variants 4 *vem*, 5 *veu* per una banda i 1 *vàreig*, 2 *vares*, 4 *vàrem*, 5 *vàreu* i 6 *varen* per l'altra (cf. més envant a l'article).

sona del singular, no la trobem, en general, ni als estils literaris (amb l'excepció, és clar, dels dialectes esmentats on el perfet sintètic encara es fa servir a la llengua parlada).

Hi ha hagut, des del començament del segle, diversos articles i treballs que han tractat la qüestió de l'origen del perfet perifràstic. El primer esment el fa Meyer-Lübke el 1900. Hi assenyala el paper de «pretèrit històric» que *va* + inf fa al català i afirma, com de passada, que aquesta construcció té un significat incoatiu, com totes les perífrasis amb el verb *anar* i un infinitiu de les llengües neollatines («une action dont on met le début particulièrement en relief»). Aquesta teoria incoativa és acceptada sense embuts per Theodor Berchem (1968), que diu que la funció principal i original de *va* + inf al català era expressar un present o un futur, a la manera del francès d'avui, i que el significat pretèrit era una funció secundària. De tota manera, la funció incoativa és essencial. A Berchem 1978 s'apropa a la posició de Colon (cf. més avall).

Montoliu el 1916 també segueix la teoria incoativa de Meyer-Lübke. Però, a diferència de Berchem, que deia que el contingut de la perífrasi pretèrita era un fenomen preliterari i popular, Montoliu creu que és un fet més recent. Amb Badia (1951) afirma que els exemples més vells de *va* + inf als textos catalans no són altra cosa que presents. Ho basen, principalment, en la existència de dues seqüències, *va* + inf i *anà* + inf. La primera seria un present i la segona un passat. Badia, però, es distancia de Montoliu quan rebutja la teoria incoativa. Aquí Badia sembla seguir Ronjat (1941) quan aquest diu: «on voit ici clairement l'origine de la tournure; prés. de narration rapide avec "aller" comme verbe de mouvement, "nous allons retirer" prenant le sens "nous nous retirâmes"». Aquesta opció és l'altre corrent principal dins l'anàlisi de la construcció: atribuir el seu origen al present narratiu o històric.

Badia analitza *va* + ferir i *anà* + ferir, per posar un exemple, com a evidents sinònims de *fereix* i *ferí*, de tal manera que hi havia dues construccions paral·leles, una al present i una al passat. Ara bé, si aquesta perífrasi era a l'abast per a expressar un present normal, també havia de ser a l'abast per al present històric. La generalització de la perífrasi en situacions pretèrites hauria estat

conseqüència de la «constant barreja del present històric i el perfet en els texts antics» (Badia 1951/1981). Sembla normal que totes les formes alternatives que s'usaven per a expressar present es fessin servir també per al present narratiu, ja que aquest era —i és— tan habitual.

També tenim Lafont (1963 i 1967), que agafa nocions tant de Badia com de Berchem. Per una banda, creu que *canta/va cantar* no era una sinonímia perfecta, puix que la perífrasi tenia, evidentment, valor incoatiu («la sasida al sortir del present (va) d'un acte avenir (cantar)» (1963). I per l'altra, diu que aquesta perífrasi incoativa fou traslladada al passat gràcies al present històric.

La recerca més abundosa i valuosa sobre la qüestió, l'ha feta Germà Colon. Els seus articles del 1959 i el 1970 semblen conjugar totes les hipòtesis postulades pels seus col·legues. A l'article del 1959 prova, amb clara evidència, que la perífrasi era un equivalent del perfet sintètic ja al temps dels texts clàssics com Desclot i Muntaner. I ho fa comparant texts en llatí i en altres llengües amb les seves traduccions medievals catalanes que mostren la correspondència *va + inf/pretèrit*. També esmenta els comentaris i prescripcions estilístiques fetes pels gramàtics de l'època, com Lluís d'Averçó, al *Torcimany*, o Bernat de Fenollar, a *Regles de esquivar vocables o mots grossers o pagesívols*.

La raó per la qual hom usava *va + inf* és, d'acord amb aquest article, una «mise en relief» per a destacar un fet decisiu i extraordinari. Aquest relleu comportava —ineludiblement— una «presentification», una «conversió al present» de l'acció en qüestió, i aquest, seguint el seu argument, és el motiu pel qual *va + inf* esdevingué un temps perfet, puix que hom només vol «fer present» allò que és passat. Aquesta explicació, encara que molt vaga i contradictòria, segueix la teoria del present històric, i, de fet, Colon així ho afirma abans de cloure el seu article: «le présent historique donne à la phrase une force descriptive très grande et il est fort employé en ancien catalan, comme d'ailleurs au moyen âge, dans toutes les langues romanes. Puisque la périphrase *va + infinitif* s'emploie pour actualiser l'action et la rapprocher de nous, il est parfaitement compréhensible qu'on recoure très souvent

au présent historique dont la mission est aussi de présentifier le récit et lui infuser plus de vivacité. Les deux procédés, la périphrase et le présent historique, se compénètrent et unissent leurs forces. Il n'y a donc pas lieu d'être surpris si la narration historique préfère le présent *va + inf.* au passé *anà + inf.*» (1959: 173).

El seu article del 1970 és una revisió del seu article presentat a Lisboa onze anys abans. A més, respon a una sèrie de crítiques que l'article del 1959 va rebre, especialment les de Mendeloff (1968). És veritat, com diu Colon, que Mendeloff no és massa acurat en algunes de les seves afirmacions: no és cert que el perfet perifràstic només es faci servir al català oriental, ni és cert que *Tirant lo Blanc* no tingui exemples de *va + inf*. Però el seu article posa en evidència allò que sembla ser la principal tara a la teoria de Colon: la interpretació exclusivament estilística de la gènesi del perfet perifràstic i la vaguetat dels seus arguments. Com diu Mendeloff, és bastant difícil de comprendre que «by expressing an unmistakably past action in the present tense, we emphasize its preteritive aspect, since only past actions need to be "presentified". In other words, the form which serves to "presentify" a past action also serves, simultaneously, to identify it as a preterite» (1968: 321).

La hipòtesi de Colon recorda una mica l'anàlisi típica que s'ha fet del present històric. S'ha dit que una narració conté presents històrics si és «animada» o «vívida», i també que aquesta és «animada» i «vívida» quan hi ha presents històrics. Causa i efecte alhora. Wolfson (1979) demostra en un estudi del present històric conversacional en anglès, que la noció que el present històric es fa servir per a dramatitzar certs fets més destacables és errònia i no s'avé amb l'evidència empírica al seu abast. És més aviat l'alternança de present i passat que representa un tret significatiu, i el canvi d'un temps a l'altre allò que coincideix amb un esdeveniment de més importància relativa, encara que aquest canvi sigui de present a passat. Si això fos cert, com així ho sembla, el raonament de Colon quan diu que la perífrasi i el present històric uneixen forces per donar «vívidesa» es veuria encara més afeblit.

Berchem ja havia esmentat la feblesa i el caràcter contradictori

dels criteris de Colon, i va voler aportar criteris de més fermesa lingüística per a explicar el contingut pretèrit de *va* + inf. Però el seu intent és en va, ja que els seus comentaris sobre el perfet perifràstic en provençal no assoleixen cap mena de resultat.

Pel que hem vist en tots els estudis sobre la gènesi del perfet perifràstic, sembla que sempre s'assumeixi l'existència de la perífrasi amb *anar* i un infinitiu, tant en present com en passat, abans del procés d'adquisició de valor pretèrit, en particular, per *va* + inf. El paper del present històric, per als qui creuen en la seva importància en el procés, hauria estat donar preferència a *va* + inf sobre *anà* + inf, com assenyalà Colon als seus articles. La creença que *va* + inf era una unitat existent abans que passés a significar pretèrit, amb funcions d'èmfasi, dramatització o incoació, és evidentment motivada pel fet que el francès i l'espanyol moderns fan servir perífrasis de futur amb el verb *anar* que s'originaren de construccions amb aitals objectius. Tanmateix, i com he dit més amunt, aquest fenomen és un desenvolupament molt més tardà, i fins i tot Colon ho reconeix.

És cert que el català també ha participat d'aquesta tendència. Amb la seqüència *anava* + a + inf podem expressar immediatesa al passat. Tanmateix l'única manera que tenim d'expressar immediatesa al present és fer servir un futur o un present amb ajuda adverbial. Podríem dir que l'existència del perfet perifràstic *va* + inf va prevenir l'aparició d'una altra construcció *va* + inf amb referència temporal diferent. Però mai, que una seqüència *va* + inf amb contingut futur fou l'origen del perfet perifràstic. És veritat que hom fa servir, molt ocasionalment, una construcció *va* + a + inf amb valor de futur (o imperatiu). És un fenomen molt restringit, gairebé exclusiu del dialecte xava i, evidentment, posterior a la guerra civil.

La proposta defensada en aquest article és aquesta: que al català preliterari no hi havia cap perífrasi amb el verb *anar* i un infinitiu. Per tant, cap construcció perifràstica mai no es va fer servir per a donar vividesa, èmfasi o dramatisme a l'acció. I, conseqüentment, cap perífrasi no fou usada com a present històric, perquè tal perífrasi mai no va existir. Ara bé, malgrat que no estem d'acord

en l'ús que Colon en fa, sembla lògic pensar que el present històric va intervenir en el procés de formació del perfet perifràstic. Però aquest procés *per se* és allò que resta sense explicació, si rebutgem els febles arguments de Colon.

Donem, ara, un cop d'ull a les oracions següents. Tenim una oració com (2a) amb un verb en passat; amb la maquinària del present històric, el parlant la pot convertir en (2b) i conservar el context pretèrit de la narració. Si això ho pot fer amb els exemples de (2), també ho pot fer amb els exemples de (3).

- (2)a PRET (el rei anà contra l'enemic)
 b PRET (el rei va contra l'enemic)
 (3)a PRET (el rei anà ferir l'enemic)
 b PRET (el rei va ferir l'enemic)

No hi ha cap relació íntima entre *va* i l'infinitiu que el segueix. El parlant només duu a terme la substitució de *anà*, una forma verbal en passat, per *va*, una forma verbal en present. El context sintàctic de les dues formes verbals és diferent a (2) i a (3), però el procés en si és el mateix en tots dos casos, com es vol mostrar a (4), per facilitar-ho gràficament.

- (4)a PRET (el rei / anà / contra l'enemic)
 PRET (el rei / anà / ferir l'enemic)
 b PERT (el rei / va / contra l'enemic)
 PRET (el rei / va / ferir l'enemic)

El següent i últim pas és un procés de reanàlisi: quan hom trobava el verb *anar* en present i un infinitiu, adjacents, en un context pretèrit, aquest grup, o sia, *va* + inf, podia ésser reanalitzat com una unitat, com mostrem a:

- (5) PRET (el rei (va ferir) l'enemic)

Reanalitzat només, cal insistir-hi, després de la tasca feta pel present històric. D'aquesta manera obtenim una unitat *va* + inf *només* en contextos pretèrits.

El fet que aquesta unitat verbal estigui associada només amb aquest tipus de contextos ens treu del damunt el problema que al·trament presentaria la gramaticalització de *va* + inf. Si una unitat *va* + inf s'usés contínuament en contextos tant presents com preterits, com explicariem que es fixés la funció de temps passat? Seria gairebé com afirmar que el present simple podria perdre valor de present i ésser associat només amb el passat mitjançant el present històric. Cap dels treballs esmentats no es fa càrrec d'aquest problema, que, tanmateix, és ben evident. També ens alliberem de les subtils diferències estilístiques que menciona Colon i, evidentment, ja no ens veiem «confronted with the problem of explaining the greater enhancement of an action by *va* + inf than by *anà* + inf» (Mendeloff 1968: 321).

Tot aquest procés de reanàlisi va succeir en una època molt primitiva en el grup de les llengües gallo-romàniques. Estem totalment d'acord amb Colon quan diu que al temps de Muntaner (c. 1330) la seqüència ja estava completament gramaticalitzada com a perfet. L'única explicació que podem donar a la presència majoritària de perfets sintètics als textos clàssics és el caire popular de la perífrasi i el disgust que causava per aquest motiu als prescriptivistes de l'època.

Hi ha, si més no, un punt per aclarir en aquesta proposta. Si la seqüència *anà* + *ferir* a (3a), per exemple, no era una unitat, què era? I com podem saber que no era una unitat? Per aclarir la qüestió i per veure si s'hi podia posar algun remei, vam donar una ullada als primers 171 capítols de la *Crònica* de Muntaner, en la versió del reusenc Antoni de Bofarull del 1860, i vam obtenir les xifres següents: 58 exemples de PRET (*va* + inf) i 43 exemples de *anà* + inf. I aquests exemples són, en efecte, força suggerents.

La unitat semàntica de *va* + inf és òbvia. Colon ho ha demostrat amb escreix i els nostres exemples ho confirmen. En un cas com:

- (6) e van venir los malvats picards (cap. 125)

van no pot ser altra cosa que una mena d'auxiliar o indicador temporal, ja que els significats dels verbs *anar* i *venir* són completament oposats. Com ja hem dit més amunt, *va* + inf ja havia estat reanalitzada al temps de Muntaner. D'altra banda, cap dels 43 casos d'*anà* + inf no ens permet d'arribar a les mateixes conclusions. La unitat semàntica no es veu enlloc. Tots els exemples es poden interpretar amb el significat de «x va anar a fer una acció y». És a dir, que són oracions compostes amb una proposició subordinada infinitiva, o sia, atemporal. Vegem-ne uns quants exemples:

- (7) e de Macina ana vesitar totes les terres de Sicilia (76)
 (8) lo senyor infant e son consell anaren tenir son consell lla hon havien acostumat (105)
 (9) una nuyt parti de Brandis e ana barrejar Vilanova (109)
 (10) e axi mateix lo vescomte de Rocaberti ana per los seus castells enfortir (125)

Aquesta falta d'unitat semàntica és corroborada per l'existència de la seqüència *venir* + inf. L'exemple 11 és totalment paral·lel al 12:

- (11) e tothom venial veure (171)
 (12) ell ana vesitant sos regnes e anas veure ab son nebot (102)

L'existència d'ambdós verbs *anar* i *venir* davant un infinitiu sembla demostrar que el verb *anar* era totalment independent, o sia, que no era un mer artifici per a donar relleu a l'acció descrita per l'infinitiu. Certament, no crec que vulguem afirmar que el verb *venir* era també un auxiliar a l'exemple 11.

Si l'infinitiu d'aquests exemples és dins l'oració subordinada, és evident que la unitat sintàctica del verb *anar* i l'infinitiu és il·lusòria (aquí també hi ha inclosos PRES (*va* + inf). El verb *anar* i l'infinitiu no poden ser de cap manera un sol constituent abans de l'actuació del present narratiu. I, de fet, el cas de (10) dóna evidència d'aquesta manca d'unitat: entre *anà* i l'infinitiu hi ha el

sintagma preposicional de l'oració principal. *Per los seus castells* és, evidentment, un complement del verb *anar*. *Enfortir*, doncs, conforma l'oració inferior. Segons la nostra teoria, avui ho diríem d'aquesta manera:

- (13) i així mateix el comte de Rocabertí va anar pels seus castells a enfortir

Hi ha disset casos més que mostren la presència d'algun clític o del reflexiu entre el verb *anar* i l'infinitiu. Exemples com *anas recullir*, *anal besar*, *anaren lo cercar* no afavoreixen pas la creença que *anar* + inf era una perífrasi verbal abans d'adquirir valor de passat. Aquests constituents interpolats, però, són complements del verb de la proposició subordinada. Aquesta evidència, per tant, no és decisiva, ja que podria tractar-se de clítics promocionats a la proposició superior, de llibertat en la col·locació dels clítics (pre- o postverbal), o d'inversions estilístiques als texts medievals. A la *Crònica* també hi trobem alguns exemples de PRET (*va* + inf) amb constituents interpolats, com és el cas de:

- (14) e va li tal colp donar (134)

Si assumim que *va* + inf ja havia estat reanaltitzada al temps de Muntaner, aquest cas s'ha de considerar una forma conservada de temps encara més vells; segurament, voldríem creure (com ho voldria creure Colon), pròpia del llenguatge literari. Al català modern la indivisibilitat de la perífrasi sembla absoluta. Només *pas*, als dialectes que usen aquesta partícula negativa, pot apoltronar-se entre *va* i l'infinitiu, però això no destorba l'anàlisi de *va* com a indicador temporal:

- (15) en Pere no va pas venir

Malgrat tot, l'existència de la seqüència *venir* + inf i la manca d'unitat semàntica i proposicional dels exemples localitzats al text sembla evidència suficient per a descartar l'existència d'una perí-

frasi verbal prèvia al perfet perifràstic. I no volem oblidar tampoc que el fet de la gramaticalització al pretèrit així ho aconsella.

A la llum d'aquesta manca d'unitat sintàctica i semàntica de la seqüència *anar* + inf abans d'adquirir valor pretèrit, el procés de reanàlisi del perfet perifràstic podria ser vist, en termes arborescents (simplificats), com el pas de (16a) a (16b):

- (16a) PRET(S *el rei*-i (VP (V *va*) (S PRO-i (VP *ferir l'enemic*))))
 b PRET(S *el rei* (TEMPS *va*) (VP (V *ferir*) *l'enemic*))

El paper de la reanàlisi sintàctica a la lingüística diacrònica fou amplament examinat per D. W. Lightfoot el 1979, explicant aquest fenomen amb el seu Principi de Transparència, que diu que l'estructura profunda és remodelada analògicament sobre l'estructura superficial. Segons Lightfoot, els modals anglesos són el resultat, també, d'un procés de reanàlisi. De ser verbs plens, amb contingut lèxic i inflexional, o sigui V^o, a la proposició principal, van esdevenir part d'AUX a una oració no composta. Aquí no volem, però, entrar en la qüestió de l'etiquetatge sincrònic de *va*. Allò que sí que volem que quedi clar és que, al perfet perifràstic, *va* aporta només el valor temporal i l'infinitiu només el contingut lèxic. Ara bé, prèviament a l'aparició d'aquest perfet, qualsevol forma del verb *anar*, encara que precedís un infinitiu, era una forma verbal plena.

La proposta que aquí s'ha presentat no demana l'existència de cap perífrasi verbal prèvia a l'aparició del perfet perifràstic. Mantenir l'afirmació que tal perífrasi existia és contradir l'evidència empírica que hom pot observar, tant de fets propis del català (*venir* + inf, complements del verb *anar*, manca d'unitat semàntica) com dels resultats comparatius amb altres llengües (la no-existència d'una perífrasi d'aquesta mena en cap llengua neolatina fins al segle xv); i, a més, fa molt més difícil la gramaticalització de la perífrasi al perfet. Si més no, la proposta d'aquest article no contradiu aquests fets.

La gramaticalització de l'ex-verb *anar* a la perífrasi com a in-

dicador temporal és, avui, evident. El paradigma del temps present del verb *anar* és, al català modern, així:

(17)	<i>anar</i> pres.		perífrasi
	1 vaig	4 anem	1 vaig 4 vam
	2 vas	5 aneu	2 vas 5 vau
	3 va	6 van	3 va 6 van

Observem que les formes 4 i 5 usades pel perfet perifràstic s'han remodelat analògicament sobre les formes 1, 2, 3 i 6. Això marca una clara divisió en les funcions d'*anar* com a verb i en les funcions de *va* com a indicador temporal. Una altra confirmació del valor pretèrit d'aquest indicador és l'aparició de les formes *vares*, *vàrem*, *vàreu* i *varen*³ en texts del segle xv (*Miracles de la Verge Maria*) i xvi (*Consueta de Sant Eudald*). Són formacions analògiques sobre les formes 2, 4, 5 i 6 del perfet sintètic: *cantares*, *cantàrem*, *cantàreu*, *cantaren*.

Finalment, podríem preguntar-nos: com és que *va* + inf ha gairebé anihilat les formes competidores en el paper de temps perfet als dialectes on ho ha fet? Sabem que hi ha hagut una tendència —força coneguda— entre algunes llengües romàniques d'eliminar les formes sintètiques del perfet. El francès, l'italià i l'occità han mostrat aquesta tendència, i també, és clar, els dialectes del català en qüestió. Però les tres primeres llengües van haver de recórrer a un temps compost amb *habeo*, normalment el present perfet. El català tenia a mà una altra alternativa per a fer la feina del pretèrit perfet: la perífrasi *va* + inf, que tenia, com hem vist, aquest valor temporal i aspectual com a resultat de la reanàlisi sintàctica que hem descrit. El francès i l'occità, que havien descartat les perífrasis en *va* + inf al segle xvi, no van poder fer-la menester per a aquest propòsit.⁴

Aquesta proposta per a l'explicació de la gènesi del perfet pe-

3. *vàreig* és molt més recent.

4. El gascò sí que ho va fer. Va quedar-se amb la perífrasi i avui és el mitjà normal per a expressar el pretèrit perfet.

rifràstic del català és molt més versemblant, creiem, que no pas cap altra presentada fins avui. La raó de ser d'aquest perfet és molt més evident i clara si ens limitem a explicar-la amb arguments lingüísticament palpables i ens oblidem de mínimes diferències estilístiques. Aquí, només amb la intervenció del present històric i d'un canvi sintàctic —una reanàlisi —podem entendre tot el procés.

ENRIC VALLDUVÍ

BIBLIOGRAFIA

- BADIA I MARGARIT, A. M., 1981. *Gramàtica històrica catalana*. València. 1.ª ed. castellana 1951).
- BERCHEM, T., 1968. *Considérations sur le parfait périphrastique vado + infinitif en catalan et gallo-roman*, dins *XI Congreso Intl. de Lingüística y Filología Románicas*, Actas, pàgs. 1.159-1.169. Madrid.
- , 1973. *Studien zum Funktionswandel bei aux und Semi-Aux in den romanischen Sprachen*. Tübingen.
- BOFARULL, A. de, 1860. *Crònica catalana de Ramon Muntaner*. Barcelona.
- COLON, G., 1961. *Le parfait périphrastique catalan «va + inf»*, Boletim de Filologia», XVIII (1959), pàgs. 319-326. Lisboa.
- , 1976. *Sobre el perfet perifràstic vado + inf en català, en provençal i en francès*, dins *Problemes de llengua i literatura catalanes. Actes del II Col·loqui Intl. sobre el Català*, Amsterdam 1970, pàgs. 101-144. Montserrat.
- GOUGHENHEIM, G., 1971. *Étude sur les périphrases verbales de la langue française*. París. (1.ª ed. 1929).
- LAFONT, R., 1963. *Reflexions sobre lo perfach perifràstic amb «anar» en catalan e en occitan*, «Estudis Romànics» XII, pàgs. 271-277. Barcelona.
- , 1967. *La phrase occitane*. Montpellier.
- LIGHTFOOT, D. W., 1979. *Principles of Diachronic Syntax*. Cambridge.
- MENDELOFF, H., 1968. *The Catalan Periphrastic Perfect Reconsidered*, dins «Romanistisches Jahrbuch», 1968, pàgs. 319-327.
- MEYER-LÜBKE, W., 1900. *Grammaire des langues romanes*, III. París.
- MOLHO, M., 1976. *L'aorist perifràstic català*, dins *Problemes...* (cf. Colon 1976), pàgs. 67-100. Montserrat.

- MONTOLIU, M. de, 1916. *Notes sobre el perfet perifràstic català*, «Estudis Romànics», I, pàgs. 72-73.
- ROCA-PONS, J., 1958. *Estudios sobre perifrasis verbales del español*. Madrid.
- RONJAT, J., 1930-41. *Grammaire istorique des parlers provençaux modernes*. Montpellier.
- SOLDEVILA, F., 1963. *L'ús del pretèrit perifràstic en la Crònica de Muntaner*, «Estudis Romànics», XII, pàgs. 267-270. Barcelona.
- WOLFSON, N., 1979. *The Conversational Historical Present Alternation*, «Language», 55.